

Vesti iz klubova

ZAGREB

(iz Beograda)

Sjedim u Savezu i uz kavu, dok Paja i Jakov sređuju ankete o ljetovanju SJOJ, pokušavam da rezimiram onih naših nekoliko sastanaka iza 29. novembra i stvorim sliku o kakvom-takvom radu zagrebačkog kluba. Sâm međuklupski sastanak u Sarajevu, što se tiče naše aktivnosti, protekao je zadovoljavajuće (bar s naše strane). Program je bio pripremljen u cijelosti, a djelimično i izveden (poezija L. Coena, dok predavanje o sportskom društvu »Makabi« zbog tehničkih (ne)mogućnosti nije bilo izvedeno). Sljedećih nekoliko sastanaka bilo je ispunjeno pričom i već stvorenim uspomnama o proteklom međuklupskom. A onda, proslava Hanuke, na kojoj su omladinci učestvovali isključivo kao publika, pa Rubenovo predavanje, prilično interesantno pripremljeno (malo književnosti, više muzike, običaja i sl. — u planu je bio i falafel) ali slabo posjećeno.

I tako, aktivnost se pomalo gubi, a zamjenjuje je nešto priče, muzike, ispitni rokovi i zimski raspust. No, nadam se da energije i ideja ipak još ima, pa nije sve tako crno.

Mija Rajner

BEOGRAD

Ukoliko bih govorio o događajima koji su se zbili u našem klubu u posljednja tri meseca ovaj izveštaj bio bi vrlo kratak. Isti izveštaj bi, naprotiv, bio veoma opširan kada bismo raspravljali o problemima beogradskog kluba, koji se prenose iz godine u godinu i prete da postanu večni.

Ja ću se ipak ograničiti na rad kluba u proteklom periodu. Moram odmah da napomenem da reč rad nije najsrećnije izabrana, jer se ono što se dešavalo ne bi baš moglo nazvati radom. Ovde će biti reči o onim događajima koji zbog svoje sadržine zaslužuju da budu opisani, a ono što se pre i posle njih

zbivalo može se shvatiti iz sledećih reči: ping-pong, dosada, kockice, karte...

Ti događaji su:

1. Gledanje slajdova sa letovanja.
2. Proslava Hanuke.
3. Doček Nove godine.

Šta da se kaže o gledanju slajdova? Letovanja nam gotovo po pravilu ostaju u lepoj uspomeni, makar se radilo o našem toliko kuđenom Pirovcu, tako da je bilo prijatno provesti večer i setiti se trenutaka kada smo bili zajedno, daleko od sive beogradske stvarnosti.

U našem klubu proslavljen je praznik Hanuka. Učinjeno je mnogo da se ovaj dan sećanja na ustanak Makabejaca što lepše provede: poslali su pozivi, pozvani gosti iz drugih klubova, pripremljena je i mala zakuska. To večer se okupilo (za divno čudo) oko 60 omladinaca. Atmosfera je bila prijatna, iako mi se čini da mnogi od prisutnih nisu imali potpunu predstavu o tome šta proslavljaju. Na kraju mi je bilo žao što neke od tih mladih ljudi vidim prvi, a možda i poslednji put u našem klubu. Zar se oni osećaju Jevrejima samo na praznike?

Staroj godini se primicao kraj i mi se dogovorismo da je svečano ispratimo u prostorijama kluba. Tih dana smo svi tradicionalno bili »jako zauzeti« raznim obavezama tako da su pripreme za doček obavljene u poslednji čas. Zato, neka nam ne zamere članovi drugih opština, što ih nismo pozvali k nama na proslavu, ubuduće ćemo se truditi da se o tome na vreme dogovorimo. Kako je bilo? Pa, kako kome. Skupilo se društvo od tridesetak ljudi koji su nastojali da u »najluđoj noći« budu »najluđi«. Kada smo se u tim nastojanjima zamorili, počelo je nerвозno šetkanje, gledanje televizije, raznorazne diskusije itd. Sve u svemu doček kao i mnogi drugi, ništa izuzetno, ali ne i slabo. Možda je tako najbolje.

Da se vratim na sadašnjost. Mnogi se žale da je u klubu dosadno. Isti ljudi, međutim, i dalje dolaze. Nelogično, zar ne? Stvar možda izgleda jasnija kada se zna da se mi na letovanjima i međuklupskim susretima zblizavamo do prisnog prijateljstva, a u međuvremenu sistematski, iz nedelje, udaljavamo jedni od drugih, tako da postajemo stranci koji se sećaju da su nekad bili prijatelji i pokušavaju da to i ostanu, ali samo preko

karata, kockica i ponekog otrcanog vica. Mislim da suviše malo vremena posvećujemo jedni drugima; nedeljno provedemo zajedno svega 2—3 sata, a to je malo.

Skromno zaključujem da bi trebalo ispitati mogućnosti da češće budemo zajedno, kao i da budemo malo više strpljivi i trpeljivi jedni prema drugima.

Braco Levi

OSIJEK

Ovogodišnja Hanuka svečanost bila je organizirana od strane ženske sekcije Općine, koja je nastojala da svojim angažiranjem oko pripreme i u toku same svečanosti pruži što može.

Tako smo se našli jednog prohladnog ponedjeljka i uz topli čaj i prijateljsko razgovaranje prijatno proveli vrijeme s našom rodbinom, prijateljima i znancima.

Sadržaj priredbe ispunila je omladina i najmlađi, tj. oni koji su izrecitali svoje prve predškolske stihove.

A počelo je tako da je mješoviti pjevački zbor, kojega su mnogi prisutni popularno nazvali »Prva mladost«, izveo »Maoz Cur« na takav način da su ovu tradicionalnu pjesmu prihvatili i ostali za stolovima. Led je bio probijen, raspoloženje je poraslo. Tada su najmlađi zapalili svećice i spremno, uz pomoć svojih mama, tata, baka i djedova, izgovorili ono što znaju. I ovaj put aplauz je bio prisutan! Zanimljiv i temeljit referat o Hanuka svečanosti u Jevrejskoj prošlosti pročitala je omladinka Biljana Kolaković.

Radoznale oči i komešanje podsjetili su nas na dane kada smo i sami bili u ulogama da dobijemo ponešto slatkiša, voća, čokolade i sl. Vesela zbrka oko poklon-paketa utopila se u muziku s ploče. Službeni program priveden je kraju.

Nadalje, čulo se tu i viceva s bradom i bez nje, verbalno proživljavanje prošlih događaja, i tako su posjetioci napuštali dvoranu. Još jedan susret ostao je u ugodnom sjećanju prvenstveno zahvaljujući Ženskoj sekciji Općine, te mladima spremnim da upotpune ovu zajedničku priredbu.

dipl. ing. Vellmir Kon

SARAJEVO

Kao što je svima poznato, ovogodišnji međuklubski susret održan je u našem klubu, veoma uspešno, uz opšte zadovoljstvo učesnika.

Povećali smo broj naših nedeljnih sastanaka, tako da svakog utorka, četvrtka i subote imamo pune prostorije članova i prijatelja kluba. Večeri prolaze prijatno uz tombolu, šah, muziku, dobro raspoloženje, koje je potpomognuto kafom, čajem, sokovima i kuvanim jajima. Subota nam je rezervisana za disko večeri, utorak za dogovore i ozbiljne razgovore, a četvrtkom su sastanci po pitanjima aktuelnih događaja.

Planiramo ove zime nekoliko izleta u okolinu Sarajeva, koji će, nadamo se, naići na dobar odziv. Već radimo na pripremama za Tubišvat, priredbi za decu i omladinu. Pošto je Rahela bila na seminaru u Izraelu dobila je zadatak da jedno veče priča o svojim utiscima i svemu što je tamo videla i doživela.

Srednja generacija se i dalje sastaje i nadamo se da će se to pretvoriti u jedan stalan i lep običaj.

Toliko od nas za ovaj put.

Uprava Sarajevskog kluba

JEVREJSKA ODEĆA KROZ VEKOVE

«Tada im se otvoriše oči, i vidješe da su goli; pa spletoše lišća smokova i načiniše sebi pregače.» (Postanje 3:7)

Adam i Eva su se zainteresovali za svoju golotinju tek kad su stekli Saznanje, i zaista, danas je uglavnom prihvaćeno da je stid izveštačeno osećanje nepoznato primitivnom čoveku. Moderno mišljenje da odeća potiče od želje za ukrašavanjem nije u suprotnosti sa jevrejskim učenjem. Prema rabinima »slava Gospodnja je čovek, a čovekov ukras je njegovo odelo«; odelo je važnije od hrane i vode, i čoveku je dato da se oblači prema svojim mogućnostima a da jede i pije manje od svojih mogućnosti.

Koliko se zna, Jevreji su se u biblijskom periodu odevali kao i njihovi susedi, sa izvesnim sitnijim razlikama u modelu ili boji njihovog odela. Na primer, rese¹⁾ se javljaju i na paganskoj odeći, ali ne u plavoj boji, a zulufe takođe nose i neki drugi narodi starog Bliskog Istoka.

Običaji i odeća idu uvek zajedno i njihova bliska povezanost manifestuje se kroz ceo tok jevrejske istorije. Odgovarajuća hebrejska reč je *minhag*, što nije bez smisla, jer *Minhagim*, knjige sa drvorezima koji prikazuju odela za odgovarajuće prilike, počinju da se javljaju ubrzo posle uvođenja rezbarenja, uprkos tradicionalnoj jevrejskoj averziji prema figurativnoj umetnosti. Zefanijin napad na princezu koja je nosila »stranu odeću« i protivljenje Jasonovom pokušaju da uvede u upotrebu grčki šešir, ne znači da je jevrejski kostim statičan, ali promene su tako sporo nastajale da su bile skoro neprimetne, i otpor promeni je njegova glavna crta. I to ne zbog konzervativizma, već zbog toga što se do modernih vremena ništa nije znalo o starim kostimima, te su i Jevreji i hrišćani mislili da je odelo koje nose stari ljudi takvo od pamtiveka. Posle jedne ili dve generacije moda, ranije smatrana za sramnu, biva prihvaćena bez pi-

¹⁾ Kao što ih propisuje Biblija: «Reci sinovima Izraeljevijem i kaži im, neka sderaju rese po skutovima od haljina svojih od koljena do koljena, i nad rese neka među vrvu plavu» (Brojevi 15:38); «Načini sebi rese na četiri kraja od haljine koju oblačiš» (Peto knjiga Mojsijeva 22:12).

Visoki sveštenik iz Palestine, 500 god. p.n.e.

Sveštenik iz Sumera, 2000 god. p.n.e.

Jevrejski trgovac iz Kine; I vek.

David, sin rabi Samuela, litografija iz 1850. god.

Turska jevrejka iz 18 veka.

Sefardska nošnja iz 19. veka.

tanja, ali odbacivanje svega novog objašnjava svu neobičnost jevrejskog kostima.

Jevrejski zakoni protiv raskoši su samo delimično planirani da štite od ekstravagancije i razmetanja; njihov zadatak je takođe bio da spreče prihvatanje nove mode ili ono što je u hebrejskom bilo poznato kao *šukat hagogim*, gde pored zabrani nekih novina nalazimo sledeći citat kao ključ za jevrejski stav

Udata Jevrejka iz Maroka, 1940. god.

Turski Jevrej in s kraja 18 veka

po tom pitanju »Nemojte činiti što se čini u zemlji Misirskoj, u kojoj ste živjeli, niti činite što se čini u zemlji Hananskoj, u koju vas vodim, i po uredbama njihovijem nemojte živjeti.« (Treća knjiga Mojsijeva 18:3). To je osnova za mnogo širu zabranu sadržanu u *Sulhan Aruh*.

Najstariji nalazi su pronađeni u sinagogama, kao što se primeri ranih hrišćanskih odela nalaze u crkvama. To je, u izvesnom smislu, možda zbog dugotrajne jevrejske tradicije čuvanja specijalne odeće za Šabat, koja je tako i nadživela svakodnevno odelo i tokom vremena postala ustaljena kao sinagogalna nošnja, sve do izvesnih većih prevrata. To objašnjava što su se sačuvale *sargenes* ili *kitel*, odeća za specijalne ritualne prilike nasleđena iz talmudskog perioda, i *talit* proizašao od romanskog ogrtača. Čak ni poslednji rat nije kompletno elimini-

sao tradicionalni svileni šešir korišćen u sinagogama u Engleskoj.

Smatra se da su u rimska vremena glave udatih Jevrejki bile potpuno pokrivena, dok je ogrtač sa resama na uglovima razlikovao Jevreje i hrišćane od pagana. Prvi podatak o univerzalnom jevrejskom kostimu je jevrejski šešir iz srednjeg veka, koji je verovatno proizašao od visokih kapa kupastog oblika, davno nošenih u Persiji, a sačuvanih kod Jevreja kad su sledbenici Proroka prihvatili turban. Tokom nekoliko vekova on je bio znak i simbol za Jevreje, nošen dobrovoljno i sa ponosom. Jevrej in i njegov šešir su bili neodvojivi i važnost šešira u jevrejskim ritualima datira od tih vremena.

Sa svojim šeširima i dugim bradama Jevreji su se mogli lako prepoznati, i tek kada su počeli da napuštaju ta posebna obeležja, crkva je u XIII veku naredila obavezno nošenje šešira.

Od tog vremena pa do prošlog veka postojao je jedinstven jevrejski način oblačenja u praktično svim zemljama gde su Jevreji živeli. U zemljama kao što su Holandija, Amerika i Engleska, Jevreji su se oblačili kao hrišćani i ta činjenica dovoljno pokazuje do koje su se mere oni utopili u sredinu u kojoj su živeli.

Ne postoji tradicionalno odelo rabinā, sem poljskih krznatih kapa, koje su bile popularne od XIX veka, a moderno rabinško odelo potiče od crnog ženevskog ogrtača i bele trake kalvinista ili reformista.

Ilustracija se smatra najvažnijim obeležjem svake knjige o odeći; međutim, nalazi iz starih vremena su dosta retki, tako da se mnogo zna o sumerskim kostimima iz trećeg milenijuma i asirskim kostimima iz prvog milenijuma p.n.e., a ne postoje ilustrovani zapisi o jevrejskim kostimima tokom pet vekova p.n.e. ili između 300. i 1000. godine n.e. Danas se smatra da se neka dela hrišćanske umetnosti baziraju na jevrejskim originalima, ali kako su se stari hrišćani smatrali duhovnim naslednicima Jevreja i slikali sebe u scenama Starog Zaveta nađenim u crkvama i hrišćanskim rukopisima, stepen do kojeg su se originalni jevrejski modeli očuvali može se samo nagađati. Isti modeli ostali su u upotrebi sve do Renesanse, ali od XI veka scene iz Pasije su uzete kao nosioci anti-jevrejske propagande i daju autentičnu iako karikiranu sliku Jevreja u savremenom odelu zajedno sa bradom i jevrejskim šeširom. Negde u isto vreme počinju da se pojavljuju jevrejski rukopisi ilustrovani

ljudskim figurama, a posle toga u XVI veku u prvoj štampanoj Hagadi i Minhagim knjigama iste ilustracije su ponekad služile za kasnije edicije. U to vreme su objavljene mnoge knjige o putovanjima i odeći među kojima i mnoge sa ilustracijama i opisom jevrejskih kostima.

Od naročite vrednosti su primeri jevrejskih kostima koji se nalaze u evropskim muzejima, dok je zadnjih godina mnogo materijala od raseljenih Jevreja iz Severne Afrike i Srednjeg Istoka smešteno u muzejima Jerusalima i Tel-Aviva u Izraelu.

Jevreji narodni heroji

ENGEL Aleksandra ELIAS —
— ILIJA ANDŽIĆ
 (1912 — 1944)

Rođen je 19. marta 1912. godine u Jajcu, Bosna i Hercegovina, u porodici intelektualaca.

Nakon završetka osnovne i srednje tehničke škole u Sarajevu otišao je na studije u Prag. Još za vreme školovanja u Sarajevu isticao se svojim progresivnim shvatanjima i delovanjem među svojim školskim drugovima. Sudelovao je u svim akcijama koje su u to vreme bile organizovane u okviru delatnosti napredne omladine srednje tehničke škole i zbog toga je često bio kažnjavan od školeke uprave. Imao je samo osamnaest godina kada ga je policija 1930. god. uhapsila zbog revolucionarnog rada, kome se već tada bio punim žarom posvetio.

Dolaskom u Prag nastavlja svoju delatnost među studentima i ubrzo postaje član kružoka naprednih jugoslovenskih studenata. Godine 1934. izabran je za sekretara, a 1935. za predsednika »Matije Gupca«, zadurđe hrvatskih akademičara u Pragu. Istovremeno je bio i funkcioner Društva jugoslovenskih tehničara. Kao potpisnik javnih letaka, proglasa i organizator studentskih akcija (među kojima je jedna od najznačajnijih borba za liberalniji odnos i puštanje na slobodu političkih zatvorenika zatočenih u Sremskoj Mitrovici), vođen je na listi praške policije

I kao komunista često bio hapšen. Član KPJ postao je 1936. godine.

Kada je počeo građanski rat u Španiji, u grupi koja je formirana, krajem januara 1937. godine, od studenata iz Jugoslavije koji su studirali u Pragu nalazio se i Ilija Engel. Ova grupa se preko Pariza i Valencije prebacila do Albasete, gde je stigla 3. februara 1937. godine. Odmah posle toga, zajedno sa ostalim članovima ove studentske grupe, Ilija je bio raspoređen u bataljon »Dimitrov«, u čijem se sastavu borio oko reke Harame, na centralnom i aragonskom frontu. Zbog svoje hrabrosti i požrtvovanosti postavljen je za rukovodioca protivtenkovske baterije, koja je bila sastavljena od dobrovoljaca iz Jugoslavije.

Posle poraza španske revolucije, sa ostalim jugoslovenskim dobrovoljcima prebačen je u Francusku, gde je u periodu od 1939. do 1941. godine bio interniran u koncentracionim logorima: Sen Siprijen, Girs i Verne d'Arjež. Po direktivi KPJ, Ilija se 1941. godine prebacio sa grupom španskih boraca preko Nemačke u Jugoslaviju, gde je odmah po povratku nastavio revolucionarnu delatnost.

U početku je radio u ilegalnoj tehnici CK KP Hrvatske, koja se nalazila u Kljajićevoj ulici u Zagrebu, u kojoj su se štampali: »Srp i čekić«, organ CK KPH, zatim »Vijesnik radnog naroda«, »Proleter«, kao i drugi propagandni materijal.

Prilikom provale 24. decembra 1941. godine došlo je do žestokog okršaja između ustaških agenata i ilegalaca koji su se tu zatekli. U ovom okršaju, iako ranjen, uspeo je da se probije do zgrade i da pređe na oslobođenu teritoriju u Žumberački partizanski odred.

U prvoj polovini 1942. bio je komandant Banijskog bataljona, a zatim Primorsko-goranskog NOP odreda. Kasnije se nalazio na raznim dužnostima u Glavnom štabu Hrvatske (načelnik Drugog odeljenja i drugim).

Teško se razboleo od tifusa, a kada je predravio, ostao je potpuno gluv. Tada je postavljen za pomoćnika načelnika pozadine: na toj dužnosti, u činu pukovnika, poginuo je prilikom avionskog napada 29. maja 1944. godine, kod sela Gornjeg Mkleuša blizu Čazme.

Za narodnog heroja proglašen je 24. juna 1953. god.

Iz knjige »Narodni heroji Jugoslavije«
Priredila Sonja Petković

Jevreji umetnici

RAZGOVOR SA NADOM BLAM

»Kadima«: Nedavno je na sceni Kruga 101 održana premijera drame savremenog američkog pisca Artura Kopita »Kamerna muzika«. Kritičari su, između osam ženskih uloga, posebno istakli tvoju, rekavši da si u pojedinim trenucima dosegala do »neponovljive komičnosti«. Da li to znači da si se opredelila za komediju i komično?

Nada Blam: Izgleda da ću morati da se opredelim za komediju zbog toga što kod nas, bar u mom pozorištu, nema glumica koje su sklone takvom glumačkom senzibilitetu. Što se mene lično tiče, najradije bih igrala Dezdemonu.

»K.«: Misliš li to ozbiljno?

N. B.: Mislim ozbiljno, ali izgleda da tako ne delujem, i to je taj problem.

»K.«: Koji problem? Zar i komične uloge, u dobrim dramskim delima, ne nose u sebi određenu meru tragičnog?

N. B.: Osnovi tragičnog i komičnog su isti, samo što se sredstva izražavanja razlikuju. Postoji jedan veliki sukob između osećaja glumca i njegovih mogućnosti (interpretacije). Mnogi komičari otkriveni su tek posle svoje četrdesete godine, a do tada su igrali isključivo dramske uloge. Mladi glumac ne pripada nijednom žanru. Ne zna se kome pripada kada počne da radi. Sve se to tek nazire. Uostalom, ja sam do sada imala samo mogućnosti u komediji i samo sam igrala komediju. Inercija kojom se dele uloge je izuzetno opasna za mlade glumce. Meni će sada, verovatno, davati samo komične uloge. Ali, i to je bolje nego da isključivo igram mlade ljubavnice. (Što je sudbina mlade zgodne glumice kada dođe u pozorište.)

»K.«: Nemoj tako, pa i ti si zgodna.

N. B.: Ali nisam zavodnica.

»K.«: Ne bismo želeli sada da ulazimo u to. Bolje nam reci nešto o svojim prvim osećanjima prema Pozorištu. Ti igraš tek dve godine. Da li je bilo nekih razočarenja?

N. B.: Svakako. Ono najobičnije — kada posle studija dođeš u pozorište, misleći da sad ceo svet čeka da odigraš svoju životnu

ulogu, a tamo — budeš družbenica na daskama Ksenije Jovanević, i to — zamislite — treba da shvatiš kao čast. Ja to nisam tako shvatila i oni su se, u pozorištu, mnogo naljutili. Zato si me, valjda, i bacili u komediju. Zato sam komičarka.

»K.«: Pozorište je prvenstveno kolektivni poduhvat. Po onome što ti pričaš izgleda da je kod nas individualni plan daleko izraženiji. Štetni li to pozorištu?

N. B.: Mnogo. Kod nas je kolektivnost izražena u svim oblastima života osim u poslu. Čim komad ima više od pet lica — od kojih svi mogu da budu glavni, rad je nemoguće privesti kraju. Mislim da je takvom shvatanju dosta doprinelo nerazvijeno i nepravilno shvatanje i sprovođenje samoupravljanja u umetnosti glume, tj. pravo odlučivanja svakom glumcu pojedinačno, a svako za sebe misli da je prvak. Naravno, reditelji to rešavaju na uobičajeni način: zaposle u najvećoj mogućoj meri nezadovoljnog glumca u što više predstava, i to malim ulogama. Glumac dolazi u pozorište svake večeri, igra svojih pet minuta, zaposlen je, dakle, i čuti. Ne, ne čuti — nada se.

»K.«: Znači li to da je kolektivan rad kakav su u svetu primenili Grotovski, Bruk i drugi kod nas nemoguć?

N. B.: Da. Ali, bio bi moguć kada bi postojale takve rediteljske ličnosti kojima bi se neprikosnoveno verovalo, i koje bi bile u mogućnosti da zadovolje svačiju sujetu.

»K.«: Vratimo se tvojoj ulozi u »Kamernoj muzici«. Ti igraš ženu koja u svom ludilu zamišlja da je Gertruda Štajn. Da li si u toj ulozi mogla da ostvariš neki stepen identifikacije na jevrejskom planu?

N. B.: Ne razumem pitanje.

»K.«: Da li ti je bilo lakše, odnosno, da li si napravila tako dobru ulogu (kako novine kažu) zato što je Gertruda Štajn takode bila Jevrejka?

N. B.: To u ovoj ulozi nije bilo od prvenstvenog značaja. Možda bi bilo kada bih igrala Anu Frank ili neki sličan tipično jevrejski lik. I kad već o tome govorimo, strašno bih želela da igram u nekom jevrejskom komadu. Ali te uloge, te Jevrejke, obično igraju glumice koje nejevrejima liče na Jevreje. Kao, na primer, Milena Dravić koja igra »plavu Jevrejku«, ili Dušica Žegarac, dok ja, paradoksalno, igram nekoga ko zamišlja da je Jevrejkin.

»K.«: Lepo. I kako sada da završimo ovaj razgovor?

N. B.: Jednom tanjom jevrejskom kafom.

»K.«: Sa šećerom?

N. B.: Bez šećera.

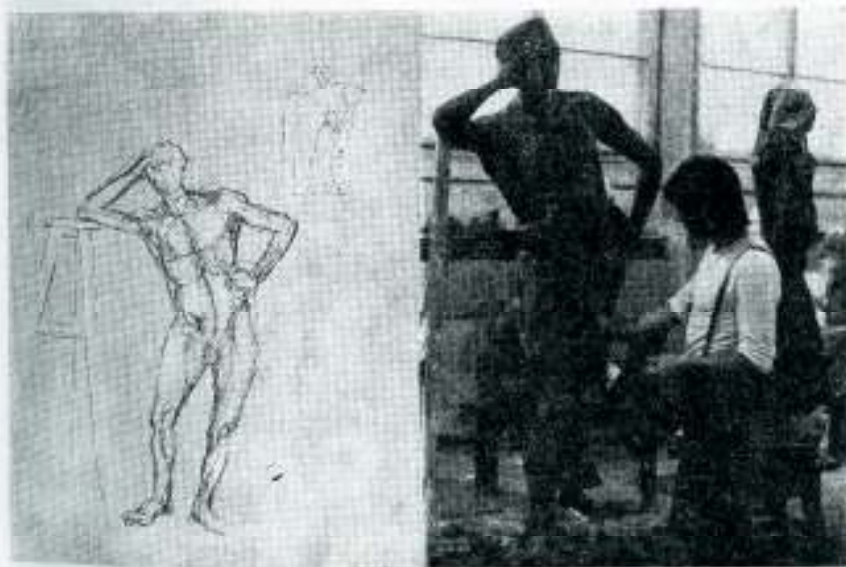
IVAN BLAJER

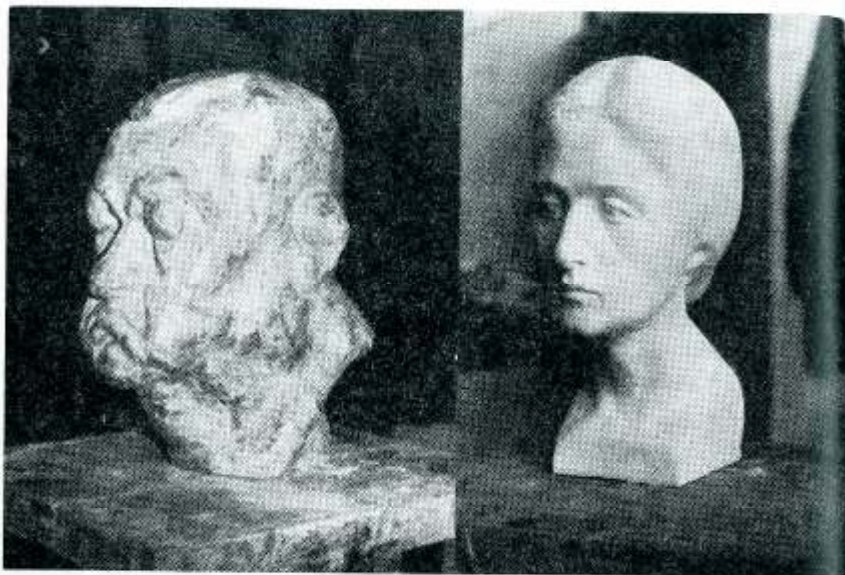
Ivan Blajer je rođen 1953. godine u Skoplju. Sada je student četvrte godine Likovne akademije, odseka za vajarstvo.

Za likovni način izražavanja zainteresovao se pre mnogo godina, tako da se odmah posle osnovne škole upisao u srednju školu za primenjenu umetnost. Već tada se susreo sa vajarstvom, koje ga je zainteresovalo. Da bi se upisao na Akademiju, trebalo je, kao i svi ostali kandidati, da položi vrlo komplikovan i težak prijemni ispit. U tom mu je pomoglo pohađanje petogodišnje škole za primenjenu umetnost.

Na Akademiji dolazi do pravog upoznavanja sa vajarstvom, koje je izabrao kao svoj stil izražavanja. Kroz radove iskazuje sebe, svoj doživljaj sveta, ljudi koji ga okružuju, modela.

Želja mu je da se, posle završene Akademije, vrati u svoj rodni grad i nastavi sa stvaralačkim radom. Svestan je činjenice da će kao mladi i još nedovoljno afirmisani umetnik naići na mnoge teškoće, ali ljubav prema vajarstvu mu daje snage

da, u sada teškoj materijalnoj situaciji, bude najbolji u klasi. Trenutno je zaokupljen obaveznim školskim radom, koji uskoro treba i da završi. To je »stojeći akt« u natprirodnoj veličini.

Fotografijama koje je snimio Jakov Alba, pokušali smo da vam prikazemo Ivanov rad.

Miroslav Mandel

SA IZLOŽBE U JERUSALIMU

Svako od nas, ako ne poznaje lično, bar je čuo za našu Jasnu (telex: JKH), ponos naše male jevrejske zajednice. Zato mi je bila čast da pet dana nakon završetka JPMP (Jewish Program material planing) seminara u Jerusalimu (o kome će se, osim u ovom broju, pisati u naredna dva-tri broja Kadime) prisustvujem otvaranju njene prve izložbe u Izraelu. Hese galerija se nalazi u ulici koja nosi ime poznatog rabina Šimon Ben Šetaha. To je inače u samom centru grada, prva paralelna sa Jafa ulicom, vrlo blizu glavne pošte i starog grada. Sama galerija nije velika i prostrana, ali je dosta posećena i poznata. Tu u samom srcu Svetog grada, u prostorijama te male galerije, 15. januara 1977, na izuzetno lep i svečan način otvorena je izložba keramike Jasne Kozlović Heim i scenografija i kostima Mirjane Mladinov, Lipe. Posle bezbroj komplikacija, počevši od toga da sama Jasna nije stigla najavljenim avionom, pa preko zakasnele pošiljke eksponata iz Rima, do nesporazuma oko aranžiranja same galerije, svečanost je počela tačno u 20 h, po veoma lepom i, za naše jugoslovenske pojmove, za polovinu januara meseca, toplom vremenu.

Pred okupljenim gostima, kojih je bilo više nego ikada, jer je sama galerija bila puna a na slici se vidi da je oko dvadeset ljudi čekalo u dvorištu na red da bi ušlo, svečani govor prigodom otvaranja održao je Arie Laci Stern, predsednik podružnice Hitahdut olei Jugoslavija u Jerusalimu. Pozdrave i uvodno izlaganje na ivritu zamenio je nakon par minuta izuzetno srdačan govor na srpskohrvatskom jeziku jer su gosti bili uglavnom jugo-

slovenski iseljenici i turisti iz Jugoslavije. Tako se cela svečanost pretvorila u malo jugoslovensko slavlje u srcu Izraela. Posle otprilike sat i po gosti su se polako razišli a mlada generacija je nastavila proslavu do kasno u noć kod novih domaćina, Zvencike i Jeje, u njihovom divno uređenom stanu u bulevaru Hercl. Za pisca ovih redova izuzetan događaj na izložbi predstavljao je susret sa Mirjam Štajner od koje donosim svima puno pozdrava.

Pored svojih poznatih minijatura nakita, Jasna je izložila i ostalu keramiku: tanjire, panele i posude, a Lipa scenografije i kostime za »Adama i Evu«, »Dunda Maroja« i dr. Opšti utisak sa prve večeri bio je da je izložba uspela i da je zaslužila visoku ocenu za izbor i aranžman, što s obzirom na reputaciju izlagača i nije ništa novo. Izložba je bila otvorena od 15—31. januara.

Iako su nam ove dve umetnice poznate, da ipak kažemo nekoliko reči o njima onako kako su bile predstavljene u Izraelu.

Jasna je izložbu posvetila svojoj preminuloj prijateljici Zori Štajner, koja je organizovala njenu prvu izložbu u Jevrejskoj opštini u Zagrebu.

Da bi obeležili Jasninu prvu izložbu u Izraelu, nešto treba reći o njenoj prošlosti jer, kao mnogi Jevreji u Galutu, nalazi se podeljena između dve nacionalnosti, u nemogućnosti da odluči kojoj stvarno pripada.

Siroče posle rata, organizovala je svoje školovanje vodeći jedan nezavisan i takoreći prkosan način života. To je učinilo ambicioznom, preduzimljivom i istrajnom. Ipak, nije mogla da ispolji svu svoju kreativnost dok nije otkrila istinu o svojim roditeljima. Posle mnogo traganja sreća je ljude koji su ih poznavali i uspela u traganju za rodbinom u Izraelu. Iznenada, našla se okružena sasvim novim svetom u kojem je bila primljena kao nikada pre.

Jasnin položaj između dva sveta, dva identiteta, jasno se reflektuje u njenom radu gde se mediteranske boje i istarski motivi neprimetno mešaju sa jevrejskim kao što su menora ili magen David.

Svaka poseta Izraelu daje Jasni novu inspiraciju i ona se vraća u Grožnjan obogaćena novim osećanjima i impresijama. Gledajući Jasninu kreaciju »Četiri dijamanta Izraela« kritičar je napisao: »Iznenadujuća pokretnost boja impresionira nas snagom nepojmljivog oka, koje sjaji pod okriljem zemlje«.

Rođena u Splitu, Mirjana Mladinov studirala je scenografiju i kostimografiju na akademiji »delle belle arti« u Rimu. 1971.

Posetioci ispred galerije

bila je asistent scenograf u »Borisu Godunovom« na festivalu »Dva sveta« u Spoletu, Italija, u režiji Đankarla Menotija.

Kasnije, bila je scenograf i kostimograf u Hrvatskom narodnom kazalištu Split, Pozorištu mladih i letnjem festivalu u Splitu. Tu su uključene opere »Elikvir ljubavi«, »Kavalerija rustikana«, »Pajaci«, »Adam i Eva« (Bombardeli), te drama »Doživljaji Nikoletine Bursača«. Radila je na »Penelopi« od Libermana za narodno kazalište u Osijeku.

Godine 1973. došla je u Izrael i radila za izraelsku televiziju na raznim programima i nekoliko kvizova. Njena saradnja sa izraelskim pozorištem bila je na delu Bernarda Šoa »The music cure« i Noela Kanarda »The fumed oak« prikazanim 1974. u Khan pozorištu, Jerusalim.

Raka Levi